

לא שוממה ולא עזובה. נתניהו ממציא היסטוריה

<https://www.haaretz.co.il/opinions/.premium-1.4470810>

"עד לפני שנים לא רבות, הארץ הזאת היתה שוממה והיא היתה עזובה", טען ראש הממשלה בנימין נתניהו, בברכתו לחברי "האיחוד הלאומי" בוועידתם החודש. בכך דבק נתניהו בניסיונו הנואל לשכתב את ההיסטוריה ולהעמיד חיזוקים ונרטיב מלאכותיים למשנתו. זו המבקשת להציג את הסכסוך דרך העיניים של הפינגווינים – בשחור ולבן - ומתעלמת מכך שסכסוכים ופתרונות הפשרה להם נמצאים דווקא בין גווי האפור; משנה הדוחה את פתרון שתי המדינות, ומקרבת את ישראל לאובדן החזון הציוני תוך התפרקות מערכי הליברליזם והדמוקרטיה.

במשך שנים רבות השתרשה אמירתו של המנהיג הציוני ישראל זנגוויל: "עם ללא ארץ החוזר לארץ ללא עם" (יש המייחסים את הדברים ללורד שפֶטְסְבֶּרי, שכתב ב-1884 בזיכרונותיו "ארץ ללא עם עבור עם ללא ארץ"). מן הראוי להציג כאן את מספר הערבים בארץ ישראל והגידול שהתרחש בו, כפי שפורסם בידי יעקב שמעוני, מזכיר המחלקה הערבית בסוכנות היהודית בשנים 1942-1946, בספרו "ערביי ארץ ישראל". בשנת 1800 היו בארץ ישראל 200,000 ערבים, בשנת 1830 עלה מספרם ל-250,000, ב-1905 לחצי מיליון נפש, וערב כתב המנדט בסן רמו 1920 - ל-600,000. על פי הסקר שערכו הבריטים ב 1922, עת אושר המנדט על ידי חבר הלאומים, מנו הערבים 673,000 איש והיהודים 83,000.

רק 15-20 אחוז מהגידול באוכלוסייה הערבית בארץ ישראל בתקופת המנדט – מ-673,000 בשנת 1922 ל-1,300,000 ערב הקמת המדינה - היו תוצאה של הגירה. רוב הגידול נבע מריבוי טבעי, וכתוצאה מירידה דרסטית בשיעורי התמותה.

אם כך, ארץ ישראל לא היתה ריקה כלל. מניין הערבים ב-1922 היה גדול ממניין היהודים כשקמה מדינת ישראל, רבע מאה מאוחר יותר. היא גם לא היתה שוממה. ב-1891 כתב אחד העם, מייסד הציונות הרוחנית ומגדולי הוגיה של הציונות: "רגילים אנו להאמין בחו"ל, כי ארץ ישראל היא עתה כולה שוממה, מדבר לא זרוע, אבל באמת אין הדבר כן. בכל הארץ קשה למצוא שדות זרע אשר לא יזרעו. רק שדות חול או אבן (...) רק אלה אינם נעבדים."

גם עזובה היא לא היתה. יצחק אפשטיין, מחנך וממחדשי השפה העברית בארץ ישראל, כתב במאמר ב-1907 כי "כל ענייני ארצנו אנו שמים ליבנו, ... אך דבר אחד של מה בכך שכחנו: כי יש בארץ חמדתנו עם שלם, שנאחז בה זה מאות בשנים ומעולם לא היה בדעתנו לעזובה (...) בשעה שאנו מרגישים את אהבת המולדת בכל עזוזה אל ארץ אבותינו, אנו שוכחים שגם לעם החי בה עתה יש לב רגיש ונפש אוהבת. הערבי, ככל אדם, קשור הוא במולדת בעבותות חזקים."

מציאות דמוגרפית זו אולי זרה לראש הממשלה, בנו של היסטוריון, אך היא שיצרה את האתגר הגדול בפני התנועה הציונית, בשאיפתה לכונן מדינה יהודית ודמוקרטית, כפי שעמד עליו נורדאו בוועידה הציונית בלונדון ב-1920: "הכרח הוא שיימצאו לפחות 500 אלף יהודים בארץ ישראל בשעה שתקבל אנגליה את המנדט על ארץ ישראל. אם לא נידונה הציונות לכישלון". האתגר הזה הוא שהוליד את סעיף 6 במנדט שקבע: "הממשל בפלשתינה, בעודו מבטיח כי הזכויות והעמדות של יתר חלקי האוכלוסייה אינם נפגעים, יסייע בתנאים נאותים לקידומה של ההגירה היהודית."